

**YANGI O‘ZBEKISTONDA DEMOKRATIK TARAQQIYOTNING
AHAMIYATI**

TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI

TAYANCH DOKTARANTI

RAHMONOVA SANOAT

TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI

TALABASI

RAJABOV ABDURASHID

Annotatsiya – Ushbu maqolada yangi o‘zbekistonda demokratik taraqqiyotning ahamiyati hamda bugungi kundagi ahamiyati. Hozirda butun dunyoda inson qadr va uning hayotidagi huquqiy jarayonlar hamda jahon mamlakatlaridagi demokratik jarayonlar va ularning tahlili haqida to‘xtalib o‘tilib, ilmiy xulosalari keltirilib o‘tilgan.

***Kalit so‘zlar:** Demokratiya, inson, davlat, jamiyat, “Shved modeli”, Amerika modeli, Yapon modeli, milliy-ma’naviy tiklanish, Konstitutsiya, vatanparvarlik .*

KIRISH. Bugun jahonda barchamizga ma’lumki, mustaqillikni qo‘lga kiritgan har bir davlat uchun eng asosiy, bosh masala milliy davlatchilik poydevorini barpo etish, mustaqillikning siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy asoslarini yaratish hisoblanadi. Bu masalaga mustaqillikka erishgan barcha mamlakatlar turli davrlarda duch kelishgan va ular bu masalani turlicha hal etishgan. Shu sababli ilmiy adabiyotlarda ijtimoiy taraqqiyotning “Shved modeli”, “Amerika modeli”, “Yapon modeli” kabi tushunchalar ishlatila boshlandi. Ushbu tushunchalar negizida muayyan mintaqa yoki mamlakatlar ijtimoiy taraqqiyotida siyosiy-iqtisodiy islohotlarni qaysi yo‘l bilan, qay yo‘sinda amalga oshirishi bilan bir-biridan farqlanadi. Taraqqiyot modelining o‘ziga xosligini belgilovchi asosiy omillardan biri, bu davlatning diniy tashkilotlarga bo‘lgan munosabati bilan xarakterlanadi. Birinchi Prezident Islom Karimov

rahbarligida amalga oshirilgan taraqqiyot yo‘lining ko‘pchilik boshqa milliy modellardan farq qiladigan xususiyati shundaki, u faqat iqtisodiy rivojlanish emas, balki keng ma’nodagi milliy-ma’naviy tiklanish va ijtimoiy taraqqiyot modeli hamdir. “Mustaqil taraqqiyot yillarida Konstitusiyamiz yurtimizda huquqiy demokratik davlat, kuchli fuqarolik jamiyati, erkin bozor munosabatlari va xususiy mulk ustuvorligiga asoslangan iqtisodiyotni qurish, xalqimiz uchun tinch, obod va farovon hayot barpo etish, O‘zbekistonning xalqaro maydonda munosib o‘rin egallashida mustahkam poydevor bo‘lib xizmat qilmoqda”. Shuning uchun ham u iqtisodiyot bilan bir qatorda davlat qurilishi, ijtimoiy soha va ma’naviyatni, jamiyat hayotining barcha sohalarini qamrab oladi, desak aslo mubolag‘a bo‘lmasligini aytishimiz mumkin.

XX asr oxiriga kelib ma’naviy-madaniy nuqtai nazardan rang-barang musulmon olamining turli qismlarida radikal islomchilarning islomda hokimiyat va dinning yaxlitligi haqidagi azaliy shiorini qat’iy yoqlovchi kuchlar o‘ta faollashdi. “Bugungi kunda butun dunyo, ayniqsa, islom hamjamiyati davrning tahlikali tahdidlari bilan yuzma-yuz turibdi. Islom dinini siyosiyashtirish va musulmon yoshlarni radikallashtirish borasidagi urinishlar bunday xatarlarni o‘ta jiddiy tahlil qilish, baholash va ularga munosib javob berishni taqozo etmoqda”.

Insoniyat tarixining aynan ushbu davrida bunday faollikning kuchayishiga sabab bo‘lgan omillar mavjud. Bunday omillardan biri, sobiq Sovet Ittifoqining parchalanishi va “yangi dunyoviy tartib” deb ataluvchi tizimning shakllanishi keltirib chiqargan global geosiyosiy o‘zgarishlarni aytib o‘tish mumkin. Sobiq totalitar tuzumdan O‘zbekistonga juda ko‘plab iqtisodiy muammolar bilan birga ijtimoiy-ma’naviy muammolar ham meros bo‘lib qolgan edi. Dunyo hamjamiyatida “SSSR” qisqartmasi bilan tanilgan bahaybat superdavlatning inqirozga yuz tutishi faqat navbatdagi saltanatning tugaganligini emas, balki yer yuzi aholisining katta qismi o‘z ma’naviy qadriyatlaridan judo bo‘lganligini ham anglatar edi. Mazkur imperiya xalqimizning mentalitetiga xos milliy-madaniy va psixologik xususiyatlarga mos ma’naviy-madaniy o‘zligini namoyon etish imkoniyatini qattiq chegaralab, uzoq muddatli ateistik amaliyot oqibatida ushbu

xalqlarda davlatga nisbatan o‘ta salbiy munosabat shakllandi va bunday siyosatga qarshi adovat ruhi bilan sug‘orilgan xavfli ulkan potensialning yig‘ilib qolishiga sabab bo‘ldi. Ushbu ateistik siyosat aholisining asosiy qismini musulmonlar tashkil etuvchi O‘zbekiston xalqining qalbidan islom dinini siqib chiqara olmasada, aholi orasida diniy bilimlarning keskin tushib ketishiga olib keldi. Xalqaro kuzatuvchilar tomonidan 1991 yil nihoyasida Markaziy Osiyo davlatlari, jumladan, O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng, “islom omili”ning siyosiy va ijtimoiy hayotga ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan ta’siri haqida ko‘plab fikrlar bildirilgan edi. O‘tgan asrning 90-yillari boshiga kelib, diniy va dunyoviy qadriyatlar uyg‘unligini tiklash zarurati, hech bir mubolag‘asiz, mamlakat taqdirini hal qiluvchiaholisining asosiy qismini musulmonlar tashkublikasi rahbariyati oldida ham mustaqillikning ilk kunlaridanoq o‘zining dinga bo‘lgan munosabatini aniq va prinsipial tarzda belgilab olish zarurati turardi. Afg‘onistonda davom etayotgan urushga qo‘shimcha ravishda 1992 yilda qo‘shni Tojikistonda fuqarolar urushining alanga olganligi ko‘pchilik tomonidan mintaqada “islom fundamentalizmi” ko‘tarilishining isboti sifatida qabul qilindi. Endigina mustaqillikka erishgan O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti I.A.Karimovning oldida ham ikki yo‘ldan birini, ya’ni mamlakat aholisining asosiy qismini musulmonlar tashkil etganligini inobatga olgan holda islom diniy taraqqiyot yo‘lini yoki jahon tajribasida sinalgan dunyoviy davlat qurish yo‘lini tanlash vazifasi turgan edi. Shuni ham alohida ta’kidlash zarurki, taraqqiyot yo‘lini faqat tanlash emas balki uni amalga oshirish mexanizmlarini, konsepsiya va dasturlarini ishlab chiqish lozim bo‘ldi hamda davlatning dinga nisbatan bo‘lgan yangi munosabatini shakllantirish eng dolzarb muammolardan biriga aylandi. Lekin shunday og‘ir vaziyatda ham Birinchi Prezident I.A.Karimov mustaqil O‘zbekistonda davlatning dinga nisbatan yangi munosabatini shakllantirdi va uning qanday bo‘lishini ishonchli dalillar bilan asoslab bera oldi: “Din, shu jumladan, islom dini ham ming yillar davomida barqaror mavjud bo‘lib kelganining o‘ziyoq u inson tabiatida chuqur ildiz otganligidan, uning o‘ziga xos bo‘lgan bir qancha vazifalarni ado etishidan dalolat beradi. Eng avvalo, jamiyat,

guruh, alohida shaxs ma'naviy hayotining muayyan sohasi bo'lgan din umuminsoniy axloq meyorlarini o'ziga singdirib olgan, ularni jonlantirgan, hamma uchun majburiy xulq-atvor qoidalariga aylantirgan. Madaniyatga katta ta'sir ko'rsatgan. Insonning odamlar bilan bahamjihat yashashiga ko'maklashgan va ko'maklashmoqda." Xalqimizning umummilliy qadriyatlariga aylangan juda ko'p fazilatlari shakllanishiga islom dinining ta'siri beqiyos ekanligini rad etib bo'lmaydi. Ammo XXI asr boshlariga kelib iqtisodiy, siyosiy, madaniy va axborot sohalaridagi o'zaro yaqinlashuv, muloqot va ta'sir o'zining kulminatsiyasiga yetdi. Bunday tendensiya G'arb olimlari tomonidan XX asrning 80-yillaridayoq fahmlangan va bashorat qilingan edi. Xususan, AQShning ko'zga ko'ringan faylasuf olimlaridan S.Xantington va F.Fukuyamalar "tamaddunlar to'qnashuvi" haqida ilmiy farazni olg'a surgan edilar. Milliy mustaqilligimizning dastlabki yillaridayoq bu konseptual falsafiy masala ko'tarilgan va unga Birinchi Prezident I.A. Karimov muayyan aniq javob bergan. 1996 yil 16 fevralida Rossiya ommaviy axborot sohasi vakillari – ko'zga ko'ringan jurnalistlarni qabul qilib, qator dolzarb masalalar – Afg'oniston masalasi va xususan, islom dunyosi masalasi haqida jurnalistlarga javob berar ekan, bugungi globallashuv sharoitlarida madaniyatlarning to'qnashuvi xavfi xususida gapirish xatarli ekanligini ta'kidlagandi. O'zbekiston ko'pmillatli va ko'pkonfessiyali, shuning bilan birga aholining ko'pchiligini musulmonlar tashkil etadigan mamlakat. Rus jurnalistlari O'zbekiston islom madaniyati yoki islom dunyosiga mansub mamlakat ekanligiga sha'ma qilib, uning dunyoviy taraqqiyot tanlovini shubha ostiga qo'ymoqchi bo'lishdi. Bunday siyosiy o'yinni Birinchi Prezidentimiz o'z vaqtida fahmladi va quyidagicha javob bergan edi: "Siz islom dunyosi haqida gapirayotganingizda menda darhol bir savol tug'ildi: islom dunyosi nimani anglatadi? Demak, biz "katoliklar dunyosi", "xristianlar dunyosi" deyishimiz kerak ekanda? Bugun sobiq sho'ro hududida goh slavyanlar ittifoqi, goh Markaziy Osiyo mintaqasi haqida gapirish rusum bo'lgan vaziyatda turli narsalarni aralashtirish mumkin emas. Shu bois, qachonki "Islom dunyosi", islom qadriyatlari", "islom sivilizatsiyasi" haqida gap borar ekan, men mazkur

qadriyatlarni qandaydir siyosiy maqsadlarga xizmat qiluvchi qadriyatlar emas, balki umuminsoniy sivilizatsiyaning boyligi deya tushunaman” . Ushbu javobning o‘zi XX asr oxiri va XXI asr boshlariga kelib paydo bo‘lgan hamda bugun avj olayotgan G‘arb va islom dunyosi o‘rtasidagi ziddiyatlarni to‘g‘ri hamda ilmiy hal qilish javobning o‘zi XX asr oxiri va XXI aHozirgi vaqtda “Islom demokratiyasi” tushunchasi ham ma’lum bir g‘oya sifatida mafkura maydoniga chiqmoqda. Lekin bu g‘oya tom ma’noda to‘liq dunyoviy xarakter kasb eta olmaydi. Ushbu model diniy mazmunga ega bo‘lib, butun insoniyatning mushtarak manfaatlarini qamrab ololmaydi. Hozirgi paytda musulmon mamlakatlarida tarqalayotgan din niqobidagi ekstremistik va fundamentalistik qarashlarning ko‘rinishlari turlicha bo‘lib, mohiyatan bir xillikni tashkil etadigan qarashlardan tarkib topadi. YA’ni, “Bir mohiyat ko‘pgina mazmunlarda namoyon bo‘ladi, lekin mazmun ikki yoki undan ortiq mohiyatlarda namoyon bo‘lishi mumkin emas”, degan falsafiy qoidani yana bir bor tasdiqlab kelmoqda. Bunda mohiyat har qanday diniy ekstremistik va fundamentalistik qarashlarning ko‘rinishlari turlicha bo‘lib, mohiyatan bir xillikni tashkil etadigan qarashlardan tarkib topadi. YA’ni, “Bin intilish yotadi. Dunyoviy demokratik taraqqiyot yo‘lining o‘ziga xosligi shundaki, dinni jamiyat hayotidan siqib chiqarishni emas, balki dinni jamiyat hayotining ajralmas qismi sifatida qabul qilib, ijtimoiy taraqqiyotga xizmat qiladigan omil sifatida tushuntirishga harakat qiladilar. Ammo dunyoviylik, bu dahriylik emas. Dunyoviy davlatda davlatning din va diniy tashkilotlardan mustaqil ekanligi, qaysidir din yoki mafkuraning majburiyat sifatida o‘rnatilmaganligi, ma’lum bir din yoki mafkura ta’sirida hukmron tizimning vujudga kelishiga yo‘l qo‘yilmasligigi alohida xususiyatdir. Bu savolga aniq javob berish uchun dunyoviy davlatning o‘ziga xos belgilarini tahlil etishga to‘g‘ri keladi. Bugungi kunda ilmiy adabiyotlarni o‘rganish natijasida dunyoviy demokratik davlatning asosiy paradigmalari sifatida quyidagilarni keltirish mumkin:

- 1) davlatning diniy va mafkuraviy manbalardan mutaqil ekanligining qonun asosida mustahkamlanganligi;

- 2) har qanday diniy mafkuraning davlat boshqaruvining mutlaq suverenitetiga qarshi qo‘yilishiga yo‘l qo‘yilmasligi;
- 3) mafkurani targ‘ib qilishga yo‘naltirilgan diniy birlashmalarning davlatdan ajratilganligi;
- 4) majburiy din yoki mafkuraning yo‘qligi;
- 5) diniy tashkilotlarning erkin faoliyat yuritishi uchun qonuniy sharoit yaratilganligi;
- 6) diniy birlashmalarning qonun oldida tengligi;
- 7) davlat ta‘lim tizimining dunyoviy xarakterga ega ekanligi;
- 8) din yoki mafkuraning majburan o‘rnatilishiga yo‘l qo‘yilmasligi.

Ko‘pgina davlatlar dunyoviy demokratik davlat qurishni o‘z oldiga maqsad qilgan holda davlatning dinga va diniy tashkilotlarga bo‘lgan munosabatini amalga oshirish mexanizmlarini yaratish masalasiga turlicha yondashadilar. Shu nuqtai nazardan bir nechta zamonaviy dunyoviy davlatning modellarini tahlil qilishga harakat qilamiz.

“Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuniga o‘zgartirishlar va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi qonunning 14-moddasidagi ibodat libosi degan termini muomaladan chiqarib tashlash zarur va fuqarolarning davlat idoralarida belgilangan formalarda yurishlari haqidagi ma‘lumot aniq kiritilishi lozim. Mantiq nuqtai nazaridan har qanday tushunchaning mazmuni aniq ta‘riflangan bo‘lishi kerak. Aks holda u turli tushunmovchiliklarni yuzaga keltiradi. Mazmuni aniq ta‘riflanmagan har qanday tushunchaning qonun yoki qonunosti hujjatlarida ishlatilishi qonunlar mazmuniga ham salbiy ta‘sir qiladi. Bu holat huquqiy demokratik davlat qurishga harakat qilinayotgan bir paytda aholida qonunga nisbatan ishonchsizlik va hurmatsizlikning kuchayishiga olib keladi.

Bugun diniy g‘oyalarni anglash va o‘rganish, hozirgi vaqtda keng qamrovli islohotlarni o‘tkazish jarayonida jamiyatni ma‘naviy boyitish, milliy ongimizni yanada yuksaltirish, kelajagi buyuk davlatni yaratuvchi yosh avlodni diniy va dunyoviy jihatdan ma‘rifatli qilib tarbiyalash, milliy qadriyatlarimizga

hurmat-ehtirom ruhida kamol topishlari uchun muhim omillardan biridir. Bu jarayonni amalga oshirishda milliy g'oyamizning mantiqiy davomi bo'lgan Harakatlar strategiyasida belgilangan asosiy yo'nalishlarning ijrosi O'zbekistonda dunyoviylik va diniylik muvozanatini ta'minlashning ma'naviy-ma'rifiy vositasi bo'lib xizmat qilishini ko'rishimiz mumkin. Afg'onistonda ichki urush bir necha o'n yillardan beri davom etayotganligini, Yaqin Sharqda xristianlar va boshqa din vakillari diniy nizolar natijasida boshidan kechirayotgan azob-uqubatlarni inobatga oladigan bo'lsak, "bugungi kunda yurtimizda 130 dan ziyod millat va elat, tinch-totuv, do'st-inoq bo'lib yashamoqda. Ularning to'laqonli ma'naviy hayot kechirishi, o'z an'ana va urf-odatlarini rivojlantirishi, milliy va diniy bayramlarini nishonlashlari uchun barcha sharoitlar yaratilgan".

Xulosa. Bu esa muqarrar ravishda muxolifatning o'sishiga, jumladan, siyosiy islomning kuchayishiga olib keladi. Eskicha ishlaydigan, diniylik va dunyoviylik muvozanatini tutib tura olmagan, zamonaviylashmagan hukumat yoki tizim ortib borayotgan noroziliklarni bartaraf etishga qodir emas.

Butun bir xalqlarning qashshoqlashuviga go'yoki rivojlangan mamlakatlar aybdor, degan xato aqida mustahkamlanib bormoqda. Dinni niqob qilib olgan va o'zlarining g'arazli maqsadlariga noqonuniy uslublar orqali erishishga intilayotgan muayyan siyosiy kuchlar bundan foydalanmoqdalar. Bunday holat, sivilizatsiyalarning to'qnashuvi muqarrar, deya bashorat qilayotgan kuchlar mavqeining mustahkamlanishiga olib kelmoqda. "Xalqimiz ateistik mustabidlikdan ozod bo'lgandan keyin, mustaqillik yillarida O'zbekistonda ajdodlarimizning muqaddas dini bo'lgan islomning jamiyatimizdagi o'rnini qayta tiklash bo'yicha ulkan ishlar amalga oshirildi".

Shuni to'laqonli tushungan holda, O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev rahbarligida besh yillik yangilanish strategiyasi ishga tushirildi, diniy erkinlik bilan bog'liq siyosatni modernizatsiya qilish va diniylik hamda dunyoviylik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash ushbu jarayonning bir qismi hisoblanadi. O'zbekistonning BMT Bosh Assambleyasi sessiyasi, SHHT, IHT, MDH sammitlari va Xitoyda bo'lib o'tgan "Bir makon – bir yo'l" forumida

xalqaro xavfsizlik va mintaqaviy rivojlanishning dolzarb muammolarini hal etish yuzasidan ilgari surgan yangicha yondashuv hamda tashabbuslari xalqaro miqyosda keng qo'llab-quvvatlandi. Xorijlik sheriklar bilan birga BMTning "Yoshlar huquqlari to'g'risida"gi xalqaro konvensiyasi, BMT Bosh Assambleyasining "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" haqida rezolyusiyasini ishlab chiqish, o'sib kelayotgan yosh avlodni turli terrorchilik va radikal tuzilmalarga qo'shib ketishining oldini olish bo'yicha birgalikdagi ishlar olib borilmoqda.

REFERENCES

1. Mirziyoyev SH.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. Jild 2.-T.: "O'zbekiston", 2018-455-bet.
2. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 850-854.
3. Rahmonova, S. (2023). YANGI O'ZBEKISTONDA MA'NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. *Current approaches and new research in modern sciences*, 2(10), 40-43.
4. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA'NAVIYATLI AVLOD-UCHINCHI RENESSANS BUNYODKORLARI. *Наука и технология в современном мире*, 2(3), 76-79.
5. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. *Modern Science and Research*, 3(2), 394-399.
6. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. *SPAST Reports*, 1(7).
7. Рахмонова, С. (2024). HARMONY OF EDUCATION AND TRAINING. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 366-375.
8. Ramatov, J., Hasanov, M., & Rahmonova, S. (2024). TA'LIM TIZIMI MODERNIZATSIYALASHUVINING IJTIMOY-FALSAFIY ASOSLARI.

Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 4(8), 160-172.

9. Rahmonova, S. S. Q. (2024). O 'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILGAN MA'NAVYIY-MADANIY ISLOHOTLAR DINAMIKASI VA ASOSIY YO'NALISHLARI. *International scientific journal of Biruni*, 3(2), 95-104.

2. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 850-854.

3. Rahmonova, S. (2023). YANGI O 'ZBEKISTONDA MA'NAVYIY-MADANIY ISLOHOTLAR. *Current approaches and new research in modern sciences*, 2(10), 40-43.

4. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA'NAVIYATLI AVLOD-UCHINCHI RENESSANS BUNYODKORLARI. *Наука и технология в современном мире*, 2(3), 76-79.

5. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. *Modern Science and Research*, 3(2), 394-399.

6. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. *SPAST Reports*, 1(7).

7. Рахмонова, С. (2024). HARMONY OF EDUCATION AND TRAINING. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 366-375.

8. Ramatov, J., Hasanov, M., & Rahmonova, S. (2024). TA'LIM TIZIMI MODERNIZATSIYALASHUVINING IJTIMOYIY-FALSAFIY ASOSLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(8), 160-172.

REFERENCES

2. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 850-854.

3. Rahmonova, S. (2023). YANGI O 'ZBEKISTONDA MA'NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. Current approaches and new research in modern sciences, 2(10), 40-43.
4. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA'NAVİYATLİ AVLOD-UCHİNCHİ RENESSANS BUNYODKORLARI. Наука и технология в современном мире, 2(3), 76-79.
5. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. Modern Science and Research, 3(2), 394-399.
6. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. SPAST Reports, 1(7).
7. Рахмонова, С. (2024). HARMONY OF EDUCATION AND TRAINING. Журнал универсальных научных исследований, 2(5), 366-375.
8. Ramatov, J., Hasanov, M., & Rahmonova, S. (2024). TA'LIM TIZIMI MODERNIZATSIYALASHUVINING IJTIMOY-FALSAFIY ASOSLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 4(8), 160-172.
9. Rahmonova, S. S. Q. (2024). O 'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILGAN MA'NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR DINAMIKASI VA ASOSIY YO 'NALISHLARI. *International scientific journal of Biruni*, 3(2), 95-104.
2. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. Modern Science and Research, 2(10), 850-854.
3. Rahmonova, S. (2023). YANGI O 'ZBEKISTONDA MA'NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. Current approaches and new research in modern sciences, 2(10), 40-43.
4. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA'NAVİYATLİ AVLOD-UCHİNCHİ RENESSANS BUNYODKORLARI. Наука и технология в современном мире, 2(3), 76-79.

5. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. *Modern Science and Research*, 3(2), 394-399.
6. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. *SPAST Reports*, 1(7).
7. Рахмонова, С. (2024). HARMONY OF EDUCATION AND TRAINING. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 366-375.
8. Ramatov, J., Hasanov, M., & Rahmonova, S. (2024). TA'LIM TIZIMI MODERNIZATSIYALASHUVINING IJTIMOY-FALSAFIY ASOSLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(8), 160-172.
9. Rahmonova, S. S. Q. (2024). O 'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILGAN MA'NAVY-MADANIY ISLOHOTLAR DINAMIKASI VA ASOSIY YO 'NALISHLARI. *International scientific journal of Biruni*, 3(2), 95-104.
16. Xolmirzaev, X. N. (2024). YANGI O 'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA INSONNING INTELLEKTUAL VA MA'NAVY SALOHİYATI OMILLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(1), 583-589.
17. Xolmirzayev, X. (2023). JAMIYAT TARAQQIYOTIDA INSON SALOHİYATINI NAMOYON BO 'LISH OMILLARI. *Farg'ona davlat universiteti*, (1), 197-197.
18. Holmirzaev, H. N. DIALECTIC OF THE ELEMENTS OF THE HUMAN COMPETENCE SYSTEM. *ILMIY XABARNOMA*, 19.
19. Naqibillaevich, H. H. (2022). Philosophical Analysis of Elements of Human Power System. *The Peerian Journal*, 5, 96-101.
19. Холмирзаев, Х. Н. (2022). ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТ-ИНСОН САЛОҲИЯТИНИ ЮЗАГА ЧИҚИШИ ОМИЛИ. *Conferencea*, 353-355.
20. Холмирзаев, Х. (2022). Инсон салоҳияти: тузилиши ва ижтимоий моҳияти. *Scienceweb academic papers collection*.
21. Холмирзаев, Х. (2020). МАЪНАВИЙ ЯНГИЛАНИШ ДАВРИДА ИНСОН САЛОҲИЯТИНИНГ РОЛИ. *Scienceweb academic papers collection*.